

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

**TAARIFA YA MWAKA YA SHUGHULI ZA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE
YA SHERIA NDOGO KUHUSU MAJUKUMU MBALIMBALI YALIYOTEKELEZWA
NA KAMATI KATIKA KIPINDI CHA MWAKA MMOJA KUANZIA JANUARI,
2016 HADI JANUARI, 2017**

Ofisi ya Bunge,
S. L. P 941,
DODOMA

Februari, 2017.

YALIYOMO

SEHEMU YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI	1
1.1 MAELEZO YA AWALI.....	1
1.2 MAJUKUMU YA KAMATI NA MSINGI WA UTEKELEZAJI WAKE	1
1.3 NJIA ZINAZOTUMIKA KUTEKELEZA MAJUKUMU YA KAMATI.....	2

SEHEMU YA PILI

2.0 SHUGHULI ZILIZOFANYWA NA KAMATI KATI YA JANUARI, 2016 NA JANUARI, 2017	7
2.1 UCHAMBUZI WA SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISHA KATIKA MKUTANO WA PILI, MKUTANO WA TATU NA MKUTANO WA NNE WA BUNGE	7
2.2 MATOKEO YA UCHAMBUZI SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISWA KATIKA MKUTANO WA PILI, MKUTANO WA TATU NA MKUTANO WA NNE WA BUNGE	8
2.3 UTEKELEZAJI WA MAONI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI KUHUSU SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISHWA KATIKA MKUTANO WA PILI, MKUTANO WA TATU NA MKUTANO WA NNE.....	10
2.4 UCHAMBUZI WA SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISHWA KATIKA MKUTANO WA TANO WA BUNGE	19
2.5 ZIARA ZA KAZI.....	27
2.6 MIKUTANO NA WADAU WA MAZAO	28

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI	29
3.1 MAONI NA MAPENDEKEZO YA JUMLA.....	29
3.2 MAONI NA MAPENDEKEZO KWA SERIKALI KUHUSU SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISHWA KATIKA MKUTANO WA TANO.....	33

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO	35
4.1 SHUKRANI	35
4.2 HOJA.....	39

SEHEMU YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

1.1 MAELEZO YA AWALI

- 1.1.1 **Mheshimiwa Spika**, kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016 naomba kuwasilisha Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Sheria Ndogo. Taarifa hii inaelezea kwa muhtasari majukumu mbalimbali yaliyotekelezwa na Kamati katika kipindi cha Mwaka mmoja kuanzia Januari, 2016 hadi Januari, 2017.
- 1.1.2 Aidha, Taarifa hii imeainisha matokeo ya Uchambuzi wa Sheria Ndogo mbalimbali zilizowasilishwa tarehe 1 Novemba, 2016 katika Mkutano wa Tano wa Bunge pamoja na maoni na mapendekezo ya Kamati kuhusu Sheria Ndogo hizo.
- 1.1.3 **Mheshimiwa Spika**, Taarifa hii vilevile inafafanua kuhusu njia mbalimbali zilizotumika katika kutekeleza majukumu ya Kamati sanjari na maoni na mapendekezo ya Kamati kuhusu namna bora ambavyo Bunge linaweza kuisimamia Serikali katika mchakato wa utungaji wa Sheria Ndogo.

1.2 MAJUKUMU YA KAMATI NA MSINGI WA UTEKELEZAJI WAKE

- 1.2.1 **Mheshimiwa Spika**, kwa mujibu wa Kifungu cha 11 cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, majukumu ya Kamati ya Kudumu ya Sheria Ndogo ni kuchambua Sheria Ndogo zilizowasilishwa Bungeni ili kujiridhisha iwapo zimekidhi matakwa na masharti ya Katiba, Sheria Mama na Sheria nyingine za nchi. Malengo ya masharti haya ya kikanuni ni kulipatia Bunge Mamlaka ya Udhhibiti wa Utungaji wa Sheria

Ndogo kwa vyombo vingine (*Parliamentary Control Over Subsidiary Legislation*) ambayo Bunge limekasimu kwake kwa mujibu wa Ibara ya 97 (5) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977.

1.2.2 **Mheshimiwa Spika**, Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sura ya 1 (*The Interpretation of Laws Act, Cap 1 R.E. 2002*) inaweka masharti maalum yanayolipa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania nguvu ya udhibiti wa Sheria Ndogo zinazotungwa na Serikali pamoja na vyombo vyake. Msingi huu unaipa Kamati uwezo wa kufanya uchambuzi wa Sheria Ndogo kwa niaba ya Bunge ambalo ndicho chombo kikuu cha uwakilishi kinachoishauri na kuisimamia Serikali. Udhibiti huu wa Bunge pia ni kwa sababu Sheria Ndogo zinagusa moja kwa moja maisha ya kila siku ya mwananchi wa kawaida na shughuli za kiuchumi zinazofanywa na jamii kubwa ya Watanzania. Shughuli hizo ni pamoja na zifuatazo:-

- a) Kilimo cha mazao ya biashara na chakula
- b) Ufugaji
- c) Uvuvi
- d) Biashara za mama lishe
- e) Biashara ya usafiri wa “bodaboda”
- f) Uchimbaji wa madini

1.3 NJIA ZINAZOTUMIKA KUTEKELEZA MAJUKUMU YA KAMATI

1.3.1 **Mheshimiwa Spika**, baada ya Sheria Ndogo kutungwa na mamlaka husika na kuchapishwa katika Gazeti la Serikali, Sheria hiyo inatakiwa, kwa mujibu wa Kifungu

cha 38 (1), kuwasilishwa Bungeni (*laid before the National Assembly*) ndani ya siku sita (6) ya Vikao vya Bunge (*six sitting days*) vya Mkutano husika. Aidha, matakwa haya ya Sheria yanapewa pia nguvu kupitia Kanuni ya 37 (2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge inayosomeka kama ifuatavyo:-

“37.- (2) Nakala za matoleo yote ya Gazeti pamoja na Nyongeza zake zilizochapishwa tangu kikao cha mwisho cha Mkutano wa Bunge uliopita, zitawasilishwa Bungeni na Waziri ...”

1.3.2 Baada ya hatua hiyo, Bunge linakuwa na fursa ya kufanya uchambuzi wa Sheria Ndogo yeyote iliyowasilishwa Bungeni kwa mujibu wa Kifungu cha 11 cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge.

1.3.3 **Mheshimiwa Spika**, kwa mujibu wa Kifungu cha 4 cha Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sheria Ndogo ambazo hutangazwa katika Gazeti la Serikali na kuwasilishwa Bungeni ni hizi zifuatazo:-

- a) *Orders* (Amri)
- b) *Proclamations* (Matamko)
- c) *Rules* (Kanuni)
- d) *Rules of Court* (Kanuni za Mahakama)
- e) *Regulations* (Kanuni za Mawaziri na Mamlaka nyingine)
- f) *Notices* (Taarifa/Ilani)
- g) *By - Laws* (Sheria Ndogo za Halmashauri)
- h) *Instruments* (Hati Idhini)

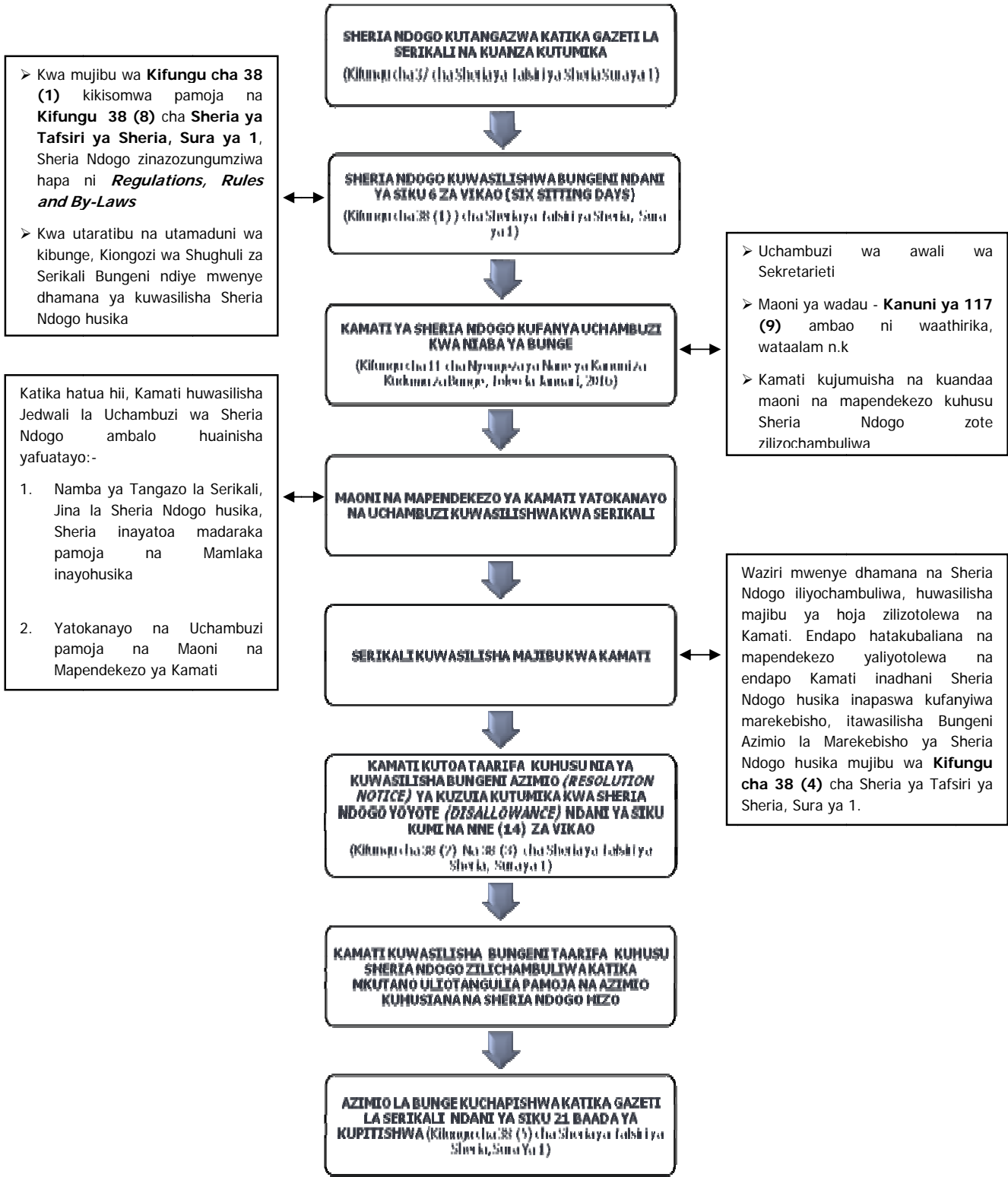
1.3.4 **Mheshimiwa Spika**, Sheria Ndogo ambazo hutungwa na vyombo mbalimbali vya Serikali ambavyo Bunge limekasimu kwake madaraka ya kutunga Sheria ni nyingi. Hivyo basi, kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (8) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati imejiwekea utaratibu wa kutekeleza wajibu wake kwa kufanya yafuatayo:-

- a) Kuandaa Orodha ya Sheria Ndogo zote zilizowasilishwa katika kila Mkutano wa Bunge;
- b) Kufanya uchambuzi wa awali wa Sheria Ndogo zote zilizowasilishwa;
- c) Kufanya Mikutano ya Kusikiliza Maoni ya Wadau (Public Hearing) kuhusu Sheria Ndogo zilizowasilishwa;
- d) Kuandaa Jedwali la Uchambuzi wa Kamati (Matrix) linalobainisha matokeo ya Uchambuzi wa Kamati na kuliwasilisha Serikalini ili iandae majibu ya hoja zilizoibuliwa kuhusu Sheria Ndogo zilizowasilishwa Bungeni;
- e) Kukutana na Wizara husika (relevant Ministries) ili kupokea majibu ya Serikali kutokana na Uchambuzi wa Kamati;
- f) Kuwasilisha Bungeni Taarifa Kuhusu Uchambuzi wa Sheria Ndogo uliofanywa na Kamati na kutoa maoni na mapendekezo ili Bunge liridhie kwa Azimio la Bunge (*Parliamentary Resolution*) kwa ajili ya Utekelezaji wa Serikali;

- g) Kupokea Taarifa ya Utekelezaji wa Serikali itokanayo na Maoni na Mapendekezo ya Taarifa ya Kamati Kuhusu Uchambuzi wa Sheria Ndogo;
- h) Kufanya ziara, mafunzo na semina kuhusiana na Mchakato wa Utungaji wa Sheria Ndogo na namna ya uchambuzi wa Sheria Ndogo

1.3.5 **Mheshimiwa Spika**, kielelezo kinachofuata kinaonyesha kwa muhtsari na katika lugha ya picha hatua za utekelezaji wa majukumu ya Kamati katika Mchakato wa Udhibiti wa Kibunge wa Sheria Ndogo zilizowasilishwa Bungeni baada ya kutangazwa katika Gazeti la Serikali.

MCHAKATO WA UDHIBITI WA KIBUNGE WA SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISHWA BUNGENI (THE PROCESS OF PARLIAMENTARY CONTROL OVER SUBSIDIARY LEGISLATION)

SEHEMU YA PILI

2.0 SHUGHULI ZILIZOFANYWA NA KAMATI KATI YA JANUARI, 2016 NA JANUARI, 2017

2.1 UCHAMBUZI WA SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISHA KATIKA MKUTANO WA PILI, MKUTANO WA TATU NA MKUTANO WA NNE WA BUNGE

2.1.1 **Mheshimiwa Spika**, katika Mikutano ya Bunge iliyotajwa hapo juu, Serikali iliwasilisha Bungeni Sheria Ndogo mbalimbali. Kati ya Sheria Ndogo zilizowasilishwa, Kamati ilifanya uchambuzi wa Sheria Ndogo mia moja themanini (180). Aidha, Kamati ilipokea maoni ya wadau mbalimbali wanaoguswa kwa namna moja au nyingine na Sheria Ndogo zilizofanyiwa uchambuzi na Kamati. Wadau ambao walifika na kutoa maoni yao ni pamoja na makundi yafuatayo:-

- a) Vyama vya Wakulima, Ushirika na Masoko
- b) Asasi za Kiraia
- c) Vyama vya Wafanyakazi
- d) Wasanii wa Muziki, Filamu na Sanaa za Maonyesho
- e) Makampuni binafsi
- f) Vyama vya Kitaaluma

2.1.2 **Mheshimiwa Spika**, aidha, kwa kuwa Kamati ya Sheria Ndogo ni Kamati ya Sekta Mtambuka, Sheria Ndogo zilizofanyiwa uchambuzi na kubainika kuwa na dosari au masharti yake kuhitaji ufafanuzi wa kina kuhusu maudhui yake, ziligusa Wizara zote isipokuwa zifuatazo:-

- a) Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa

- b) Wizara ya Maji na Umwagiliaji
- c) Wizara Mambo ya Nje, Ushirikiano wa Afrika Mashariki, Kikanda na Kimataifa,
- d) Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi
- e) Ofisi ya Makamu wa Rais (Muungano na Mazingira)

2.2 MATOKEO YA UCHAMBUZI SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISWA KATIKA MKUTANO WA PILI, MKUTANO WA TATU NA MKUTANO WA NNE WA BUNGE

2.2.1 **Mheshimiwa Spika**, katika Uchambuzi wa Sheria Ndogo zilizowasilishwa katika Mikutano ya Bunge iliyotajwa hapo juu, Kamati ilibaini kuwepo na dosari mbalimbali na zifuatazo ni baadhi yake:-

- a) Sheria Ndogo kwenda kinyume na Sheria Mama inayoidhinisha Sheria Ndogo husika kutungwa;
- b) Sheria Ndogo kuweka masharti yasiyoendana na uhalisia (*unreasonable provisions*);
- c) Sheria Ndogo kuwa na makosa ya kiuandishi na kiuchapaji; na
- d) Sheria Ndogo kukiuka misingi ya haki za binadamu.

2.2.2 **Mheshimiwa Spika**, kwa upande mwingine Kamati imebaini kuwepo kwa changamoto mbalimbali katika Mchakato wa Utungaji wa Sheria Ndogo ambazo zinachangia uwepo wa dosari zilizoainishwa katika Sheria Ndogo zilifanyiwa uchambuzi. Changamoto hizo ni pamoja na zifuatazo:-

- a) Uchache wa wanasheria wenye taaluma ya uandishi wa sheria (*legislative drafters*) katika

Wizara, Taasisi na Mamlaka za Serikali za Mitaa. Uhaba wa wataalamu hao unasababisha Sheria Ndogo nyingi kufika katika Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali zikiwa tayari zina dosari ambazo zinaweza zisibainike kirahisi na Mwandishi Mkuu wa Sheria wa Serikali (*Chief Parliamentary Draftsman*) kwa sababu naye siyo tu kwamba ana wataalam wachache, lakini pia ana kazi nyingi.

- b) Baadhi ya Halmashauri zimekuwa zikinakili Sheria Ndogo kutoka katika Halmashauri nyingine neno kwa neno (*copying and pasting*) bila kufanya marekebisho ya msingi na kusababisha kunakili Sheria Ndogo zisizoendana na uhalisia wa sababu na madhumuni ya kutungwa kwake.
- c) Baadhi ya Wizara kutumia mwanya wa mamlaka waliyopewa na Bunge ya kutunga Sheria Ndogo kuweka masharti ambayo aidha yalikataliwa au kupingwa na Kamati za Kudumu za Bunge wakati wa kupitisha Muswada wa Sheria inayotoa madaraka (*Principal Act*). Kwa kufanya hivyo, Kamati ya Sheria Ndogo imekuwa na jukumu kubwa la kushughulikia dosari za masharti yaliyomo ndani ya Sheria Ndogo ambayo yangeweza kupatiwa uhalali kwa kuyaweka masharti hayo katika Sheria Mama.

d) Baadhi ya Wizara kutoshirikisha kikamilifu wadau wanaoguswa na masharti ya Sheria Ndogo na hivyo kusababisha kuwepo kwa vifungu ambavyo vina dosari au utekelezaji wake kuwa na changamoto.

2.2.3 **Mheshimiwa Spika**, katika Sheria Ndogo zote zilizofanyiwa uchambuzi na kubainika kuwa na dosari, Kamati ilitoa maoni, na mapendekezo ili Serikali iyafanyie kazi. Aidha, itakumbukwa kuwa katika Taarifa ya Kwanza ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Sheria Ndogo Kuhusu Uchambuzi wa Sheria Ndogo iliyowasilishwa Bungeni tarehe 10 Novemba, 2016, Bunge lilipitisha azimio la kuyakubali maoni na mapendekezo yaliyotolewa na Kamati.

2.3 UTEKELEZAJI WA MAONI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI KUHUSU SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISHWA KATIKA MKUTANO WA PILI, MKUTANO WA TATU NA MKUTANO WA NNE

2.3.1 **Mheshimiwa Spika**, napenda kulitaarifu Bunge lako tukufu kuwa kwa sehemu kubwa, Serikali imetekeleza maoni, ushauri na mapendekezo yaliyotolewa na Kamatingawa kiwango cha utekelezaji wa maoni na mapendekezo hayo unatofautiana kati ya Wizara moja na Wizara nyingine.

2.3.2 **Mheshimiwa Spika**, kwa mfano, katika Sheria Ndogo za (Ushuru wa Mazao ya Mimitu) za Halmashauri ya Wilaya ya Sikonge ya Mwaka, 2015 iliyotungwa chini ya Sheria ya Fedha za Serikali za Mitaa (Sura ya 290), Kifungu cha 6 cha Sheria Ndogo hiyo kiliweka adhabu ya faini isiyopungua shilingi laki moja (100,000/=) kutokana na

makosa yaliyoainishwa. Hata hivyo, adhabu ya kifungu hicho ilikuwa kinyume na masharti yanayopatikana katika Kifungu cha 67 cha Sheria Mama (Sura ya 290) ambacho kinazitaka Halmashauri zinapotunga Sheria Ndogo yoyote chini ya Sheria hiyo kuweka adhabu ya faini isiyozidi shilingi elfu hamsini (50,000/=). Hivyo basi, Kamati ilishauri Ofisi ya Rais (TAMISEMI) kufanya marekebisho katika Sheria Ndogo hiyo ili kuondoa dosari iliyobainika.

2.3.3 Mheshimiwa Spika, napenda kulitaarifu Bunge lako tukufu kuwa, Ofisi ya Rais (TAMISEMI) ilitekeleza maoni na ushauri wa Kamati na Halmashauri husika imefanya marekebisho katika Sheria Ndogo hiyo kwa kuweka faini isiyozidi shilingi elfu hamsini (50,000) kama inavyotajwa katika Sheria Mama.

2.3.4 **Mheshimiwa Spika**, vilevile Kamati ilibaini kuwa dosari zilizoainishwa katika Sheria Ndogo za baadhi ya Halmashauri zinatokana na changamoto mbalimbali katika Mchakato wa Utungaji wa Sheria Ndogo ikiwemo ya Wanasheria kutokuwa na elimu stahiki ya Uandishi wa Sheria kama ilivyoelezwa awali. Kwa sababu hiyo, Kamati iliishauri Ofisi ya Rais (TAMISEMI) kuandaa programu ya mafunzo ya mara kwa mara kwa Wanasheria wa Ofisi hiyo, Sekretarieti za Mikoa na Halmashauri zote nchini ili kuwajengea uwezo wa kuandika Sheria Ndogo kwa ufanisi zaidi.

2.3.5 **Mheshimiwa Spika**, napenda kulitaarifu Bunge lako tukufu kuwa, Ofisi ya Rais (TAMISEMI) kwa kushirikiana na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali iliandaa

programu ya mafunzo ya siku tatu (3) kwa Wanasheria wa Tawala za Mikoa na wa Mamlaka za Serikali Mitaa iliyofoyanyika katika Chuo cha Mipango, Dodoma kati ya tarehe 25 - 27 Januari, 2017 ili kuwajengea uwezo wa kuandika Sheria Ndogo zinazokidhi matakwa na masharti ya Katiba, Sheria Mama na Sheria nyingine za nchi. Kamati iliishauri Ofisi ya Rais (TAMISEMI) kuhakikisha kuwa, mafunzo kama hayo yawe endelevu ili kuwajengea uwezo wanasheria hao ili pia wawaelimishe Waheshimiwa Madiwani wa Halmashauri kuhusu nafasi yao katika Mchakato wa Utungaji wa Sheria Ndogo.

2.3.6 **Mheshimiwa Spika**, vilevile Kamati ilibaini kuwa, baadhi ya Halmashauri zinatunga Sheria Ndogo ambazo zina viwango vya faini vikubwa kuliko vilivyowekwa na Sheria Mama kutokana na hisia kwamba, Sheria za Serikali za Mitaa zilizotungwa na Bunge zinaweka kiwango kidogo cha adhabu ya faini ukilinganisha na ukubwa wa baadhi ya makosa yanayoweza kutendwa na kushughulikiwa na Mamlaka za Serikali za Mitaa.

2.3.7 **Mheshimiwa Spika**, kwa maoni ya Kamati, hisia hizi kamwe haziwezi kuhalalisha Halmashauri hizo kutunga Sheria Ndogo zinazoweka adhabu kubwa kinyume na masharti yaliyomo katika Sheria Mama. Hivyo basi, Kamati iliishauri Ofisi ya Rais (TAMISEMI), kufanya marekebisho ya viwango vya faini na adhabu vilivyopitwa na wakati kwa kuwasilisha Bungeni Muswada wa Marekebisho ya Sheria Mama husika, iwapo kuna ulazima wa kufanya hivyo.

2.3.8 **Mheshimiwa Spika**, mfano mwingine ni Sheria Ndogo inayoitwa *The Petroleum (Bulk Procurement) Regulations, 2015* Tangazo la Serikali Na. 508 la tarehe 6 Novemba, 2015 iliyotungwa chini ya vifungu vya 168 na 258 vya Sheria ya Petroli (*The Petroleum Act No. 21 of 2015*). Sheria Ndogo hii imetungwa na Waziri wa Nishati na Madini kwa lengo kuanzisha Mfumo wa Uagizaji wa Pamoja (*Bulk Procurement System*) wa bidhaa za petroli.

2.3.9 **Mheshimiwa Spika**, pamoja na hoja nyingine, Kamati ilibaini kuwa Kanuni ya 15 (7) ya Sheria Ndogo hiyo inaweka masharti kwamba, Waziri anaweza kuzuia bidhaa za petroli zinazosafirishwa kwenda nchi za jirani kupitia Tanzania ili zitumike ndani ya nchi katika mazingira ya dharura atakayo yatangaza. Kanuni hiyo inasomeka kama ifuatavyo:-

“15.- (7) Under emergency conditions declared by the Minister, the transit petroleum products may be localized.”

2.3.10 **Mheshimiwa Spika**, kwa maoni ya Kamati, masharti ya Kanuni hiyo yamempa Waziri wa Nishati na Madini mamlaka ambayo, endapo yatatumika isivyopasa, yanaweza kuhatarisha mahusiano ya kibiashara na kisiasa na nchi za jirani. Bila kuathiri masharti ambayo yanapatikana katika Sheria Mama, Kamati ilishauri kwamba Kanuni hiyo irekebishwe kwa kufafanua masharti na maana halisi inayopatikana katika Kifungu

cha 253 cha Sheria Mama ili kuendana na dhamira ya Bunge wakati inatunga Sheria hiyo.

2.3.11 Aidha, Kamati ilipendekeza kuwa Kanuni hiyo iweke masharti ambapo mwenye leseni ya kusafirisha mafuta hayo pamoja na mpokeaji wa mafuta katika nchi husika watakuwa na haki ya kupewa taarifa kuhusu hatua inayokusudiwa kuchukuliwa na Waziri kuhusiana na bidhaa hiyo. Kamati ilipendekeza kuwa Kanuni hiyo iandikwe kama ifuatavyo:-

“15.- (7) Under emergency conditions provided for under Section 253 of the Act, the Minister may localize transit petroleum products after notice has been given to the licensee and the consignee.”

2.3.12 **Mheshimiwa Spika**, Waziri wa Nishati na Madini aliwasilisha taarifa ya utekelezaji wa Maoni na Mapendekezo ya Kamati tarehe 26 Januari, 2017 ambapo pamoja na masuala mengine, alibainisha kuwa Wizara yake imefanya mapitio ya Kanuni za Uagizaji wa Mafuta kwa Pamoja na kupendekeza rasimu mpya ya Kanuni hizo ikiwemo Kanuni ya 15 (7). Hata hivyo, Kamati haikuridhishwa na majibu hayo kwa sababu Wizara haikuonesha jitihada za haraka za kufanya marekebisho yaliyopendekezwa tangu kuibuliwa kwa hoja hiyo katika vikao vya Kamati vilivyofanyika Februari, 2016 wakati kuna Sheria Ndogo nyingine zilizotungwa na Wizara hiyo Septemba, 2016 na tayari zilikuwa zimefanyiwa marekebisho na kutangazwa katika Gazeti la Serikali.

2.3.13 **Mheshimiwa Spika**, Kamati pia ilichambua Sheria Ndogo inayoitwa *The Drugs Control And Enforcement (General) Regulations, 2016* Tangazo la Serikali Na. 173 la tarehe 10 Mei, 2016 iliyotungwa chini ya Kifungu cha 67 cha Sheria ya Udhhibiti wa Dawa za Kulevya (*The Drugs Control and Enforcement Act, CAP. 95*). Sheria hii iko chini ya Ofisi ya Waziri Mkuu.

2.3.14 **Mheshimiwa Spika**, pamoja na hoja nyingine, Kamati ilibaini kuwa katika Kanuni ya 14 ya Sheria Ndogo hiyo ambayo inaweka masharti ya uratibu wa zoezi la kuharibu dawa za kulevya zilizokamatwa (*destruction of seized drugs*), Kanuni Ndogo ya 14 (1) imewataja watu ambao ni lazima wawepo wakati zoezi hilo linatekelezwa. Watu hao ni wafuatao:-

a) Jaji au Hakimu

b) Mwakilishi wa Kamishna wa Dawa za Kulevya, Inspekta Jenerali wa Polisi, Mkurugenzi wa Mashitaka, Mkemia Mkuu wa Serikali

c) Mwakilishi kutoka Baraza la Mazingira la Taifa na Usalama wa Taifa; na

d) Mtu mwingine yeyote ambaye Kamisha wa Madawa ya Kulevya atamteua.

2.3.15 Hata hivyo, Kanuni ya 14 (2) ya Sheria Ndogo hiyo inaweka masharti kwamba, Kamishna wa Dawa za Kulevya au Afisa Mwidhiniwa anaweza kuamuru madawa ya kulevya yaliyokamatwa yaharibiwe bila kuwashirikisha watu wanaotajwa katika Kanuni ya 14 (1).

2.3.16 **Mheshimiwa Spika**, kwa maoni ya Kamati, masharti ya Kanuni hii yanakiuka misingi ya uandishi bora wa Sheria kwa kuwa kuna mkinzano wa masharti. Kanuni ya 14 (1) imetumia neno "*shall*" kuonesha ulazima wa kuwepo kwa watu waliotajwa wakati huo huo, Kanuni ya 14 (2) inatumia neno "*may*" kuonesha utashi anaoweza kutumia Kamishna kuamuru kuharibiwa kwa dawa za kulevya bila kuwepo watu waliotajwa katika Kanuni ya 14 (1).

2.3.17 **Mheshimiwa Spika**, kwa upande mwingine Kamati iliona kwamba, matakwa ya Kanuni ya 14 (2) yanakinzana na Kanuni ya 14 (3) inayoweka masharti kwamba, wakati wa kuharibu dawa za kulevya, ulinzi wa afya, ulinzi wa mazingira na usalama unazingatiwa. Hivyo basi kukosekana kwa watu waliotajwa katika Kanuni ya 14 (1) kunaweza kuchangia ukiukwaji wa Kanuni ya 14 (3).

2.3.18 **Mheshimiwa Spika**, kwa upande mwingine, Kanuni ya 14 (5) na Kanuni ya 14 (7) zinaweka sharti kwa Jaji au Hakimu aliyeshuhudia kuharibiwa kwa madawa yaliyokamatwa kujiridhisha kwamba madawa yote yameharibiwa na hatimaye kujaza fomu ya kuthibitisha hilo. Hivyo basi, kutokuwepo kwa Jaji au Hakimu kwa mujibu wa Kanuni ya 14 (2) kunaweza kusababisha zoezi hilo kutokamilika kisheria. Kwa kuzingatia dosari hizo zilizobainika, Kamati ilishauri Ofisi ya Waziri Mkuu kufanya marekebisho katika Kanuni ya 14 ya Sheria Ndogo hiyo ili kuondoa mkanganyiko unaojitokeza.

- 2.3.19 **Mheshimiwa Spika**, tarehe 20 Januari, 2017, Waziri wa Nchi Ofisi ya Rais (Sera, Bunge, Kazi, Vijana, Ajira na Walemavu) aliwasilisha Taarifa Kuhusu Utekelezaji wa Maoni na Mapendekezo ya Kamati ambapo, pamoja na masuala mengine, alibainisha kuwa Ofisi yake imefanya marekebisho katika Kanuni tajwa kwa kuzingatia ushauri wa Kamati. Marekebisho hayo yatawasilishwa Bungeni baada ya kuchapishwa katika Gazeti la Serikali.
- 2.3.20 **Mheshimiwa Spika**, Kamati pia ilipata fursa ya kuchambua Sheria Ndogo mbalimbali zinazohusiana na masuala ya Watoto kutokana na Sheria ya Mtoto, Sura ya 13 ya Mwaka 2009. Moja kati ya Sheria Ndogo hizo ni Kanuni za Ajira za Watoto za Mwaka 2012 Tangazo la Serikali Na. 168 la tarehe 13 Mei, 2016. Sheria Ndogo hiyo inaweka masharti kuhusu haki ya mtoto kufanya kazi, makatazo na mazingira ambayo mtoto hapaswi kufanya kazi, haki za mtoto anayefanya kazi pamoja na taratibu za ufuatiliaji ustawi wa mtoto ambaye anafanya kazi.
- 2.3.21 **Mheshimiwa Spika**, katika uchambuzi wake, Kamati ilibaini dosari kadhaa katika Sheria Ndogo hiyo na moja kati ya dosari hizo ni kwamba, Kanuni hazijataja Kifungu cha Sheria Mama kinachoipa madaraka ya kutungwa kwa Sheria Ndogo hiyo.
- 2.3.22 Aidha, katika Kanuni ya 3 ambayo inatoa tafsiri, maneno “kazi za hatari” yametafsiriwa kumaanisha “kazi yoyote ambayo inamuweka mtoto katika hatari ya magonjwa ya kimwili au majeraha ya kiakili” wakati

Sheria Mama inatoa tafsiri ya maneno “kazi hatarishi” kuwa ni “kazi yoyote inayomuweka mtoto katika hatari ya kupata madhara ya kimwili au kiakili”. Kwa maoni ya Kamati, tafsiri hizi mbili zinazungumzia kitu kinachofanana lakini zinatofautiana kimaudhui na kimantiki.

2.3.23 **Mheshimiwa Spika**, Kamati ilishauri kuwa Kanuni hiyo ifanyiwe marekebisho ili tafsiri inayotumika katika Sheria Mama itumike katika Sheria Ndogo kwa lengo la kukidhi matakwa ya Kifungu cha 39 (1) cha Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sura ya 1 kinachosema:-

“39.- (1) Words and expressions used in subsidiary legislation shall have the same respective meaning as in the written law under which the subsidiary legislation is made.”

2.3.24 **Mheshimiwa Spika**, aidha, Kamati ilibaini Kanuni ya 4 ya Sheria Ndogo hiyo inazungumzia umri wa chini wa kuajiriwa kuwa ni miaka kumi na nne (14). Hata hivyo, Kanuni ya 4 (2) inaweka masharti maalum ambapo mtoto mwenye umri chini ya miaka kumi na nne anaweza kuajiriwa. Kamati ilishauri kwamba, Kanuni hiyo iandikwe upya kuondoa maneno “chini ya” ili kuepuka mazingira ambayo mtoto mwenye umri chini ya miaka kumi na nne (14) anaweza kuajiriwa.

2.3.25 **Mheshimiwa Spika**, tarehe 18 Januari, 2017, Waziri wa Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto aliwasilisha Taarifa Kuhusu Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati ambapo, pamoja na masuala mengine, alibainisha kuwa Wizara yake imefanya marekebisho

katika Kanuni zote ambazo zilibainika kuwa na dosari kwa kuzingatia ushauri wa Kamati.

2.4 UCHAMBUZI WA SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISHWA KATIKA MKUTANO WA TANO WA BUNGE

2.4.1 **Mheshimiwa Spika**, katika Kikao cha Bunge cha tarehe 1 Novemba, 2016 Serikali iliwasilisha Mezani Sheria Ndogo mbalimbali kwa mujibu wa Kifungu cha 38 (1) cha Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sura ya 1. Sheria Ndogo zilizowasilishwa ni zile zinazopatikana katika matoleo yafuatayo ya Gazeti la Serikali:-

- a) Toleo Na. 16 la Tarehe 15 Aprili, 2016
- b) Toleo Na. 17 la Tarehe 22 Aprili, 2016
- c) Toleo Na. 21 la Tarehe 20 Mei, 2016
- d) Toleo Na. 36 la Tarehe 36 Agosti, 2016
- e) Toleo Na. 37 la Tarehe 02 Septemba, 2016
- f) Toleo Na. 38 la Tarehe 09 Septemba, 2016
- g) Toleo Na. 40 la Tarehe 23 Septemba, 2016
- h) Toleo Na. 41 la Tarehe 30 Septemba, 2016
- i) Toleo Na. 42 la Tarehe 7 Oktoba, 2016
- j) Toleo Na. 43 la Tarehe 14 Oktoba, 2016

2.4.2 **Mheshimiwa Spika**, jumla ya Sheria Ndogo Sabini na Nne (74) zilichambuliwa na Kamati na kati ya hizo, Sheria Ndogo zilizobainika kuwa na dosari ni Kanuni zilizotungwa na Mawaziri (Rules and Regulations) kama ambavyo inaonekana katika Jedwali la Uchambuzi lililoambatishwa. Kanuni zinazotungwa na Mawaziri hutungwa kwa utaalum na mara nyingi uandishi wake unalenga kufafanua kwa kina masharti yanayotokana na Sheria Mama iliyotungwa na Bunge.

2.4.3 Kwa kuzingatia hilo, uchambuzi uliofanywa ulilenga kujiridhisha iwapo Sheria Ndogo hizo zimekidhi matakwa na masharti ya Katiba, Sheria Mama na Sheria nyingine za nchi ambapo Kamati ilibaini kuwepo na dosari zifuatazo katika Sheria Ndogo hizo:-

a) Sheria Ndogo kwenda kinyume na Sheria Mama au Sheria nyingine ya nchi

2.4.4 **Mheshimiwa Spika**, kifungu cha 36 (1) cha Sheria ya Tafsiri ya Sheria kinaweka masharti kwamba, Sheria Ndogo yoyote inapaswa kutokiuka masharti ya Sheria ya Bunge inayotoa mamlaka au Sheria nyingine yoyote.¹ Kamati ilibaini kuwa, baadhi ya Sheria Ndogo (*Regulations*) zinakwenda kinyume na masharti hayo.

2.4.5 **Mheshimiwa Spika**, kwa mfano, Sheria Ndogo inayoitwa *The Engineers Registration (Registration of Independent Consulting Engineers Rules, 2016)* Tangazo la Serikali Na. 265 la 2016 ambayo inaonyesha kuwa imetungwa chini ya Sheria ya Usajili wa Wahandisi, Sura ya 63 (*The Engineers Registration Act, CAP 63*) lakini wakati huo huo ikitamka kwamba Mamlaka ya kutungwa kwake yametokana na Kanuni ya 40 (*Made Under Regulation 40*). Hata hivyo, ukisoma Kanuni iliyorejewa katika Sheria Ndogo hii inayoitwa *The Engineers Registration Regulations, 2009*, Kanuni ya 40 inazungumzia Usajili na Vigezo wanavyopaswa kuwa navyo Makandarasi Washauri Wakujitegemea na sio Kanuni inayotoa mamlaka ya uanzishaji wa Sheria Ndogo hii.

---

¹ Sura ya 1 Toleo la 2002

2.4.6 **Mheshimiwa Spika**, kwa maoni ya Kamati, mamlaka ya kutungwa kwa Sheria Ndogo ilipaswa kunukuliwa kuwa inatokana na Kifungu cha 34 (i) cha Sheria Mama ambacho ndicho kinachotoa mamlaka ya uanzishwaji wa Kanuni husika. Kifungu hicho kinasomeka kama ifuatavyo:-

“34.-(i) With the consent of the Minister the Board may make by-laws for the better carrying, out of its objects and functions, and without prejudice to the generality of the preceeding provisions, may make by- laws- prescribing rules for professional practice, conduct and ethics for engineers and consulting firms;”

2.4.7 Aidha, kwa maoni ya Kamati, Kanuni moja haiwezi kutoa mamlaka ya uanzishaji wa Kanuni nyingine isipokuwa ni Sheria Mama tu yenye hayo mamlaka.

2.4.8 **Mheshimiwa Spika**, mfano mwingine ni Sheria Ndogo inayoitwa ***The Petroleum (Natural Gas Pricing) Regulations, 2016*** Tangazo la Serikali Na. 285 la 2016 iliyotungwa na Waziri wa Nishati na Madini chini ya Kifungu cha 165 na 258 (1) cha Sheria ya Petroli, Sura ya 392. Kanuni ya 33 ya Sheria Ndogo hii inaipa mamlaka Mamlaka ya udhibiti wa shughuli za petroli wa Mkondo Juu (PURA) kusimamia na kukagua bei ya gesi asilia katika mkondo wa chini (*down stream*). Mamlaka hayo ni kinyume na mamlaka ya PURA yaliyoainishwa katika Kifungu cha 11, 12 na 13 cha Sheria ya Petroli (Sheria Mama).

2.4.9 **Mheshimiwa Spika**, kwa upande mwingine, Kanuni hiyo inakiuka Kifungu cha 7(1)(b)(iv) cha Sheria ya Mamlaka ya Udhhibiti wa Nishati na Maji (*The Energy and Water Utilities Regulatory Authority Act, CAP 414*) pamoja na Kifungu cha 30, 163, 164 na 165 vya Sheria ya Petroli ambavyo vimeipa EWURA mamlaka ya kusimamia masuala ya bei za gesi asilia. Uwepo wa Kanuni ya 33 kuhusu majukumu ya PURA unakinzana na msingi wa matumizi ya Kanuni hii ambao umeainishwa chini ya Kanuni ya 2 kuhusu bidhaa za gesi asilia katika hatua ya udhibiti wa mkondo wa chini (*downstream*) ambayo kimsingi inatekelezwa na EWURA.

b) Sheria Ndogo kuwa na makosa ya kiuandishi na kiuchapaji

2.4.10 **Mheshimiwa Spika**, makosa ya kiuandishi na kiuchapaji katika Sheria Ndogo yoyote yanaweza kusababisha athari kubwa kwa watumiaji endapo masharti yatakayo andikwa au kuchapishwa yatakuwa si yale yaliyokusudiwa. Pia, dosari hizo zinaweza kusababisha mkanganyiko wa maana endapo Sheria fulani itahitaji kutafsiriwa na vyombo vya utoaji haki.

2.4.11 **Mheshimiwa Spika**, baadhi ya Kanuni zilizochambuliwa na Kamati, zilibainika kuwa na dosari za uandishi na uchapaji na hivyo kuwa na uwezekano wa kuathiri utekelezaji wa Sheria Ndogo hizo endapo marekebisho hayatafanyika. Kwa mfano, katika Sheria Ndogo ya *The Public Service (Tanzania Foreign Service) Regulation, 2016* ambayo imetungwa chini ya Sheria ya *The Public Service Act (CAP 298)*, imebainika kuwa na

makosa ya kiuandishi ambapo Jedwali la Tano la kanuni hizi halina kichwa cha habari kama ambavyo majedwali mengine yamezingatia takwa hilo, hali inayoleta changamoto ya usomaji wa sheria.

2.4.12 Aidha, Kamati imebaini dosari ya uandishi ya Kifungu kinachoanzisha Kanuni hii kwani imerejea Kifungu cha 35 (1) ambacho hakipo katika Sheria Mama, badala yake Sheria ilipaswa kurejea Kifungu cha 35A ambacho ndicho kinatoa mamlaka ya uanzishaji wa Sheria Ndogo hii.

2.4.13 **Mheshimiwa Spika**, mfano mwingine ni Sheria Ndogo inayoitwa *Occupational Safety and Health (Vessel Under Pressure) Regulations, 2016* ambayo imetungwa chini ya Sheria ya *Occupational Safety and Health Act (CAP 297)*. Jedwali la pili la Sheria Ndogo hii limeanzishwa chini ya Kanuni ya 12 lakini uandishi wa Kanuni hiyo hauoneshi maneno ya uanzishwaji wa Jedwali hilo. Aidha, Jedwali la Nne na Tano la Sheria Ndogo hii yamebainika kuwa na makosa hayo hayo ya kiuandishi ambayo kimsingi yanaondoa muunganiko (*connectivity*) kati ya Kanuni husika na majedwali hayo hivyo kuleta changamoto ya usomaji hasa wakati wakufanya rejea.

c) Sheria Ndogo kukiuka misingi bora ya uandishi wa Sheria (*drafting issues*)

2.4.14 **Mheshimiwa Spika**, wakati wa uchambuzi Kamati ilibaini kuwepo kwa baadhi ya Sheria Ndogo ambazo zimerejea kwa makosa vifungu vya Sheria Mama nyingine tofauti na vile vilivyopaswa kurejewa. Kwa

mfano, Sheria Ndogo ya *The Capital Markets And Securities (Licensing) (Amendment) Regulation, 2016* ambayo imetungwa chini ya Sheria ya *The Capital Markets And Securities Act* imeandikwa kama Sura ya 70 badala Sura ya 79, kimsingi rejea ya Sura hiyo ya 70 ni Sheria nyingine ya *Medical Stores Department Act*. Kwa kurejea Sura ambayo si sahihi, kunaweza kuhesabika kwamba Kanuni hiyo inakosa Sheria inayotoa mamlaka ya kuanzishwa kwake.

2.4.15 **Mheshimiwa Spika**, mfano mwingine wa Sheria iliyokiuka misingi bora ya uandishi wa Sheria ni *The Mental Health (General) Regulations, 2016* ambayo imetungwa chini ya Sheria ya *The Mental Health Act, CAP. 98*, ambapo maudhui ya Kanuni ya 20 yanajirudia/yanafanana na yale yanayopatikana katika Kanuni ya 28 ambayo inazungumzia utaratibu wa kufuata endapo mgonjwa wa akili atafariki.

2.4.16 **Mheshimiwa Spika**, uwepo wa Kanuni mbili zenye maudhui yanayojirudia (*duplication*) kunaleta changamoto ya kuwa na rejea ya pili isiyokuwa na ulazima wakuwepo.

d) Sheria Ndogo kukiuka misingi ya Haki za Binadamu

2.4.17 **Mheshimiwa Spika**, Tanzania ni nchi inayofuata misingi ya Haki za Binadamu kwa mujibu wa Katiba na Mikataba ya Kimataifa ambayo imeridhiwa na nchi yetu. Bunge la Jamhuri ya Muungano lina wajibu wa kutunga Sheria ambazo zinazingatia misingi hiyo ili kuhakikisha kuwa, Haki za Binadamu zinalindwa na kuhifadhiwa. Kila mamlaka ambayo imekasimiwa

madaraka ya kutunga Sheria Ndogo kwa niaba ya Bunge, nayo inawajibika kuhakikisha kuwa inatunga Sheria Ndogo ambazo zinalinda na kuhifadhi haki hizo.

2.4.18 **Mheshimiwa Spika**, pamoja na kuwepo kwa misingi ya Haki za Binadamu kwa mujibu wa Katiba na Sheria za Bunge, Kamati imebaini kuwepo kwa Sheria Ndogo ambazo zina vifungu ambavyo vinaweza kutafsiriwa kuwa vinakiuka misingi ya Haki za Binadamu.

2.4.19 **Mheshimiwa Spika**, wakati wa uchambuzi Kamati imebaini kuwepo kwa Sheria Ndogo ambazo zina vifungu ambavyo vinakiuka misingi ya Haki za Binadamu. Kwa mfano, Sheria Ndogo ya ***The Mental Health (General) Regulations, 2016*** ambayo imetungwa chini ya Sheria ya *The Mental Health Act, (Sura ya 98)*, katika Kanuni ya 20 ya Kanuni hizi inazungumzia utaratibu pale ambapo mtu mwenye ugonjwa wa akili atafariki akiwa katika kituo cha tiba ya afya ya akili, inatoa jukumu kwa Afisa msimamizi kutoa taarifa kwa Mganga Mkuu, Polisi pamoja na Hakimku aliyekaribu mwenye Mamlaka ya kusikiliza mashauri ya uchunguzi wa vifo.

2.4.20 **Mheshimiwa Spika**, Kanuni hii haijaweka sharti la utoaji wa taarifa za kifo kwa ndugu wa marehemu (mtu mwenye ugonjwa wa akili), kwani sharti la kuhusishwa ndugu limezungumzwa katika kanuni kadhaa kama vile kanuni ya 11, ambayo inatoa sharti la kumhusisha Ndugu wa Mgonjwa wa Akili pale anaporuhusiwa kutoka katika matibabu. Aidha, msingi wa kutoa taarifa kwa ndugu unatokana na takwa la Ibara ya 18(d) ya

Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania inayotamka;

18. Kila mtu,

(d) anayo haki ya kupewa taarifa wakati wote kuhusu matukio mbalimbali muhimu kwa maisha na shughuli za Wananchi na pia kuhusu masuala mbalimbali kwa jamii.

2.4.21 Vilevile kwa mujibu wa Sheria ya Upatikanaji wa Taarifa (*Access to Information Act No. 6, 2016*) chini ya Kifungu cha 5 (1) inatoa haki kwa mwananchi ya kupata Taarifa kutoka kwa mamlaka husika. Kifungu hicho kinasomeka kama ifuatavyo;

5.- (1) Every person shall have the right of access to information which is under the control of the information holders.

2.4.22 **Mheshimiwa Spika**, ni vyema uandishi wa Sheria Ndogo ukazingatia misingi ya Haki za Binadamu iliyowekwa kwa mujibu wa Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Sheria nyingine za nchi kwa lengo la upatikanaji wa haki za msingi kwa wananchi.

2.4.23 **Mheshimiwa Spika**, kuna haja ya uandishi wa Sheria Ndogo zinazohusu maisha ya kijamii kutambua uwepo wa wanajamii pamoja na haki zao katika utekelezaji wa Sheria hizo. Hii ni pamoja na haki ya kupata taarifa stahiki na kwa wakati.

2.5 ZIARA ZA KAZI

2.5.1 **Mheshimiwa Spika**, Kamati yangu ilitembelea Ofisi ya Mpiga Chapa Mkuu wa Serikali tarehe 15 Machi, 2016 ambapo wajumbe walipata fursa ya kujionea maeneo mbalimbali ambayo Sheria Ndogo hupitia katika hatua za uchapaji pamoja. Aidha Wajumbe walitumia fursa hiyo kutambua changamoto mbalimbali zinazoikabili Ofisi hiyo.

2.5.2 **Mheshimiwa Spika**, Ofisi ya Mpiga Chapa Mkuu wa Serikali ni muhimu katika mchakato wa utungaji wa Sheria Ndogo kwa kuwa huchapisha Sheria Ndogo zote nchini na kuzitangaza katika Gazeti la Serikali. Idara hii isipotekeleza majukumu yake kwa ufanisi, Kiongozi wa Shughuli za Serikali Bungeni hawezi kuwasilisha kwa wakati Sheria Ndogo kwa mujibu wa masharti ya Kifungu cha 38 cha Sheria ya Tafsiri, Sura ya 1.

2.5.3 Hata hivyo, Kamati ilibaini kuwa, Ofisi hiyo haikuwa ikiendeshwa kwa viwango vinavyokidhi mahitaji yaliyopo ili kuziwezesha Sheria Ndogo kuchapishwa kwa wakati. Dosari hii inatokana na ukweli kwamba, Ofisi hii ilikuwa ikitekeleza majukumu yake kwa vitendea kazi duni ukilinganisha na maendeleo ya teknolojia ya sasa na pia maslahi hafifu kwa watumishi ukilinganisha na ukubwa wa kazi zao. Kamati ilishauri kufanyika kwa maboresho ili kuondokana na changamoto hizo.

2.5.4 **Mheshimiwa Spika**, napenda kulitaarifu Bunge lako tukufu kwamba, tarehe 20 Januari, 2017 Waziri wa Nchi Ofisi ya Waziri (SBAU) aliwasilisha mbele ya Kamati Taarifa ya Utekelezaji wa Maoni na Mapendekezo ya

Kamati ambapo pamoja na masuala mengine, alikiri kuwepo kwa mapungufu ya utendaji kazi katika Idara ya Mpigachapa Mkuu wa Serikali. Ili kukabiliana na changamoto hiyo, Waziri wa Nchi aliieleza Kamati kuwa Ofisi yake imekusudia kuboresha utendaji wa Idara katika uendeshaji, kuwa na Mpango wa Biashara (*Business Plan*), kununua mitambo ya kisasa na kuboresha maslahi ya watumishi.

2.6 MIKUTANO NA WADAU WA MAZAO

2.6.1 **Mheshimiwa Spika**, Kamati pia ilipata fursa ya kukutana na wadau wa mazao mbalimbali katika jitihada za kuanza kuzishughulikia Sheria Ndogo zinazowagusa ili waweze kutoa maoni yao kuhusu utekelezaji wa Sheria Ndogo hizo, changamoto wanazokabiliana nazo katika uzalishaji na uuzaji wa mazao hayo. Uamuzi huo wa wa Kamati ulilenga kuunga mkono jitihada za Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mhe. Dkt. John P. Magufuli katika kupunguza au kuondoa kero kwa wakulima wa mazao mbalimbali zitokanazo na tozo mbalimbali zinazowekwa na Sheria Ndogo tofauti. Katika kusikiliza maoni ya wadau hao, Kamati ilibaini kuwepo kwa mlolongo wa kodi, ada na tozo katika mazao mbalimbali ambao ni mzigo mkubwa kwa mkulima na hivyo kuathiri uzalishaji na kipato chake.

2.6.2 **Mheshimiwa Spika**, Kamati inatambua kwamba, kodi, ada na tozo ambazo zinazungumziwa zinatokana na Sheria Ndogo mbalimbali zikiwemo Sheria Ndogo za Halmashauri (*By - Laws*) pamoja na Sheria Ndogo za zinazotungwa na Mawaziri na Mamlaka nyingine

(Regulations) katika mazao tofauti. Kamati itaendelea kuzifanyia mapitio Sheria Ndogo hizo kwa kushirikisha wadau mbalimbali kwa madhumuni ya kupata njia bora ya kupunguza kero hizo.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI

3.1 MAONI NA MAPENDEKEZO YA JUMLA

3.1.1 Utekelezaji wa Maoni na Mapendekezo ya Kamati

Mheshimiwa Spika, ikumbukwe kwamba mamlaka ya kutunga Sheria Ndogo yaliyokasimiwa kwa Mawaziri na vyombo vingine vya Serikali kwa Sheria zilizotungwa na Bunge, si mamlaka Kamili (it is only delegated). Muda wowote Bunge linaweza kufanya mabadiliko ya Sheria Ndogo yoyote ambayo Bunge litaona ulazima wa kuifanyia marekebisho kwa mujibu wa masharti yanayopatikana katika Kifungu cha 38 cha Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sura ya 1.

Kwa sababu hiyo, Kamati inashauri Mawaziri na vyombo vyote vilivyokasimiwa madaraka ya kutunga Sheria Ndogo ambazo Kamati imebaini kuwa na dosari wazifanye marekebisho yaliyopendekezwa haraka na kuyatangaza katika Gazeti la Serikali kabla ya Mkutano wa Saba wa Bunge.

Mheshimiwa Spika, mapendekezo haya yanatokana na Kamati kubaini kuwa majibu ambayo baadhi ya Mawaziri wamekuwa wakiwasilisha mbele ya Kamati,

yamejaa ahadi za utekelezaji unaochukua muda mrefu wakati Sheria Ndogo zilizobainika kuwa na dosari bado zinaendelea kutumika na baadhi kuwa na madhara makubwa kwa wananchi kiuchumi na katika haki zao za msingi.

3.1.2 Uandishi wa Sheria Ndogo (*Drafting*)

KWA KUWA, imebainika kuwa baadhi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zimekuwa zikinakili Sheria Ndogo kutoka katika Halmashauri nyingine neno kwa neno (*copying and pasting*) bila kufanya marekebisho ya msingi,

NA KWA KUWA, hali hiyo husababisha kunakili dosari za Sheria Ndogo hizo na wakati mwingine kutoendana na mazingira na mahitaji ya Mamlaka inayotunga Sheria Ndogo hiyo,

KWA HIYO BASI, Mamlaka za Serikali za Mitaa ziachane na mtindo wa kunakili Sheria Ndogo kutoka katika Mamlaka nyingine na zitunge Sheria Ndogo kulingana na mazingira halisi ya mamlaka husika.

3.1.3 Makosa ya Kiuchapaji (*Typography*)

KWA KUWA, baadhi ya Sheria Ndogo zilizofanyiwa uchambuzi na Kamati zilibainika kuwa na makosa mengi ya kiuandishi na kiuchapaji, na baadhi kufanya rejea za vifungu katika majedwali kimakosa, zilikosewa kiasi cha

NA KWA KUWA, makosa hayo yanasabisha tafsiri ya masharti ya Sheria Ndogo hizo kuleta mkanganyiko au kupoteza maana iliyokusudiwa,

NA KWA KUWA, baadhi ya dosari zilizobainika zimetokana na kukosekana kwa Wanasheria wa kutosha na wenye taaluma ya uandishi wa sheria katika Ofisi hizo,

KWA HIYO BASI,

a) Kamati inashauri Serikali kufanya mapitio ya Sheria Ndogo zote zilizowasilishwa Bungeni tangu Mkutano wa Pili hadi sasa ambazo zimebainika kuwa na makosa ya kiuandishi na kiuchapaji ili kuondoa dosari hizo.

b) Kamati inaishauri Ofisi ya Rais (TAMISEMI) kwa kushirikiana na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali, kuandaa program endelevu ya mafunzo kwa Wanasheria wa Wizara na Mamlaka za Serikali za Mitaa ili kuwajengea uwezo wa kuandika Sheria Ndogo ambazo zinakidhi matakwa na masharti ya Katiba, Sheria Mama na Sheria nyingine za nchi.

3.1.4 Mchakato wa Utungaji wa Sheria Ndogo

a) **KWA KUWA**, ilibainika kwamba wakati wa mchakato wa utungaji wa baadhi ya Sheria Ndogo haukushirikisha wadau kikamilifu,

NA KWA KUWA, kutoshirikisha wadau kunaleta changamoto ya utekelezaji wa Sheria Ndogo husika miongoni mwa makundi husika yanayoguswa na Sheria hizo,

KWA HIYO BASI, Kamati inashauri mamlaka zote ambazo zimekasimiwa na Bunge mamlaka ya kutunga Sheria Ndogo kuzingatia kikamilifu

ushirikishwaji wa wadau wanaolengwa na Sheria Ndogo yoyote.

b) **KWA KUWA**, Programu ya Maboresho ya Serikali za Mitaa ilikusudia, miongoni mwa mambo mengine, kuweka mfumo wa kielektroniki wa ufuatiliaji wa mchakato wa utungaji wa Sheria Ndogo katika hatua mbalimbali (*The By-Laws Database*),

NA KWA KUWA, uwepo wa mfumo huo ulilenga kurahisisha uhakiki wa Sheria Ndogo kwa lengo la kuwa na Sheria zinazokidhi vigezo vinavyotakiwa kabla ya hatua ya uchapishwaji katika Gazeti la Serikali na kuanza kutumika,

KWA HIYO BASI, Kamati inashauri Ofisi ya Rais (TAMISEMI) ianze kutumia mfumo wa kielektroniki wa ufuatiliaji wa upitishaji wa Sheria Ndogo katika hatua mbalimbali (*The By – Laws Database*).

3.1.5 Marekebisho ya Mara kwa Mara ya Sheria Ndogo

Kamati inashauri Serikali na vyombo vyake kuchukua hatua za haraka katika kuzifanyia marekebisho Sheria Ndogo zote zenye dosari na ambazo zinalalamikiwa kuwa zinawakandamiza wananchi. Baada ya marekebisho hayo kufanyika, Sheria Ndogo hizo ziwasilishwe Bungeni kwa mujibu wa Sheria ili Kamati yangu ipate fursa ya kuzifanyia uchambuzi. Hatua hii itaiwezesha Serikali kulifanyia kazi tamko la Waziri Mkuu kuhusu kupunguza kodi, tozo na aa katika mazao mbalimbali; kupunguza kodi, tozo na ada zinazohusiana na masuala ya maliasili na utalii kama

vile tozo za kitanda na Sheria Ndogo nyingine yoyote ambayo itaonekana ni kero kwa wananchi.

3.1.6 Uwasilishaji wa Sheria Ndogo Bungeni

Kwa kuzingatia masharti ya Kifungu cha 38 cha Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sura ya 1, Kamati inaendelea kuisitiza na kuishauri Serikali kuhakikisha inawasilisha kwa wakati katika kila Mkutano wa Bunge, Sheria Ndogo zote zilizochapishwa tangu Kikao cha mwisho cha Mkutano wa Bunge uliopita. Hatua hii italiwezesha Bunge kutekeleza majukumu yake kikamilifu laini pia litaepusha mgogoro wa kiutendaji wa Sheria Ndogo yoyote ambayo Bunge linaweza kuazimia isitumike kwa kutowasilishwa Bungeni kwa wakati.

3.2 MAONI NA MAPENDEKEZO KWA SERIKALI KUHUSU SHERIA NDOGO ZILIZOWASILISHWA KATIKA MKUTANO WA TANO

3.2.1 **Mheshimiwa Spika**, mapendekezo haya yameandaliwa kwa muhtsari kuzingatia matokeo ya uchambuzi uliofanywa na Kamati katika Sheria Ndogo zilizowasilishwa Bungeni katika Mkutano wa Tano wa Bunge na yamefafanuliwa kwa kirefu katika Jedwali la uchambuzi ambalo limeambatishwa na Taarifa hii. Jedwali hilo limeanisha mapendekezo mahsusi kwa kila Sheria iliyobainika kuwa na dosari kama inavyoonekana kwenye kiambatisho hicho.

3.2.2 **Mheshimiwa Spika**, mapendekezo ya Kamati ni kama ifuatavyo:-

a) Sheria Ndogo Zinazokiuka Matakwa ya Katiba, Sheria Mama na Sheria Nyingine za Nchi

KWA KUWA, zipo Sheria Ndogo zinazokiuka masharti na matakwa ya Sheria Mama, Kwa mfano, *The Capital Market and Securities (Licensing (Amendments) Regulation, 2016*, jambo ambalo ni kinyume na Kifungu cha 36 (1) cha Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sura ya 1,

NA KWA KUWA, Sheria Ndogo zinazokinzana na Kifungu cha 36 (1) cha Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sura ya 1 zinahesabika kuwa ni batili (*void to the extent of inconsistency*);

KWA HIYO BASI, Sheria Ndogo zilizo orodheshwa katika Taarifa ya Kamati pamoja na Jedwali lililoambatishwa zirekebishwe na kisha ziwasilishwe Bungeni kupitia Gazeti la Serikali.

b) Pendekezo Kuhusu Dosari za Uandishi wa Sheria

KWA KUWA, baadhi ya Sheria Ndogo zilizowasilishwa katika Mkutano Tano wa Bunge na kuchambuliwa na Kamati zimebainika kuwa na dosari za uandishi na uchapaji (*drafting errors*),

NA KWA KUWA, makosa hayo yanasababisha kupotea kwa maana iliyokusudiwa na Sheria Ndogo husika na kuweza kuathiri mantiki ya Sheria Mama inayokasimu utungwaji wa Sheria Ndogo hiyo,

KWA HIYO BASI, Sheria Ndogo zilizoainishwa katika Taarifa ya Kamati pamoja na Jedwali lililoambatishwa zifanyiwe marekebisho ili kuondoa dosari za uandishi kisha ziwasilishwe Bungeni kupitia Gazeti la Serikali.

c) Pendekezo Kuhusu Sheria Ndogo Zinazokiuka Misingi ya Haki za Binadamu

KWA KUWA, baadhi ya Sheria Ndogo zilizowasilishwa katika Mkutano Tano wa Bunge na kuchambuliwa na Kamati zimebainika kuwa Kukiuka Misingi ya Haki za Binadamu,

NA KWA KUWA, dosari hizo zinasababisha ukiukwaji wa Misingi ya Katiba ya Nchi kwa kupokonya haki za msingi za wananchi,

KWA HIYO BASI, Sheria Ndogo zilizoainishwa katika Taarifa ya Kamati pamoja na Jedwali lililoambatishwa zifanyiwe marekebisho ili kuondoa dosari za ukiukwaji wa Misingi ya Haki za Binadamu kisha ziwasilishwe Bungeni kupitia Gazeti la Serikali.

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

4.1 SHUKRANI

4.1.1 **Mheshimiwa Spika**, napenda kutumia fursa hii kutoa shukrani zangu za dhati kwako binafsi na Bunge lako tukufu kwa kuweka utaratibu wa taarifa ya Kamati ya Sheria Ndogo kuwasilishwa katika Bunge lako tukufu. Ni matumaini yangu kwamba, utaratibu huu utakuwa endelevu na umuhimu wa Kamati hii katika maendeleo ya nchi yetu utaonekana.

4.1.2 **Mheshimiwa Spika**, kipekee kabisa niwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Sheria Ndogo kwa

kazi kubwa na nzuri ya kuchambua Sheria Ndogo zilizowasilishwa katika Mkutano wa Pili, Mkutano Tatu, Mkutano wa Nne na Mkutano wa Tano wa Bunge na hatimaye kufanikisha taarifa hii. Kwa heshima kubwa naomba kuwatambua majina yao kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Andrew John Chenge (Mb)
2. Mhe. William Mganga Ngeleja (Mb)
3. Mhe. Abdallah Ally Mtolea (Mb)
4. Mhe. Halima James Mdee (Mb)
5. Mhe. Daniel Edward Mtuka (Mb)
6. Mhe. Rashid Ali Abdallah (Mb)
7. Mhe. Aida Joseph Khenani (Mb)
8. Mhe. Ridhiwani Jakaya Kikwete (Mb)
9. Mhe. Esther Michael Mmasi (Mb)
10. Mhe. Salome Wycliffe Makamba (Mb)
11. Mhe. Hassani Seleman Kaunje (Mb)
12. Mhe. Sadifa Juma Khamis (Mb)
13. Mhe. Khamis Mtumwa Ali (Mb)
14. Mhe. Hassan Elias Massala (Mb)
15. Mhe. Leonidas Tutubert Gama (Mb)
16. Mhe. Almas Athuman Maige (Mb)
17. Mhe. Goodluck Asaph Mlinga (Mb)
18. Mhe. Kiteto Zawadi Koshuma (Mb)
19. Mhe. Elibariki Emmanuel Kingu (Mb)
20. Mhe. Tundu Antipas Mughway Lissu (Mb)

4.1.3 **Mheshimiwa Spika**, Kwa moyo wa dhati kabisa nimshukuru Mhe. Jenista J. Mhagama (MB) – Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Bunge, Kazi, Vijana, Ajira na Walemavu) kwa uratibu ambao umeiwezesha

Kamati kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi. Aidha, niwashukuru Mawaziri na Naibu Mawaziri wa sekta mbalimbali kwa kufika mbele ya Kamati na kujibu hoja zilizoibuliwa na Wajumbe wa Kamati. Kwa heshima na taadhima naomba niwatambue kama ifuatavyo:-

1. Mhe. George Boniface Simbachawane (Mb)
Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais (TAMISEMI)
2. Mhe. William Vangimembe Lukuvi (Mb)
Waziri wa Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi
3. Mhe. Prof. Sospeter Mwijarubi Muhongo (Mb)
Waziri wa Nishati na Madini
4. Mhe. Dkt. Harrison George Mwakyembe (Mb)
Waziri wa Katiba na Sheria
5. Mhe. Umy Ally Mwalimu (Mb)
Waziri wa Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto
6. Mhe. Prof. Joyce Lazaro Ndalichako (Mb)
Waziri wa Elimu, Sayansi, Teknolojia na Ufundi
7. Mhe. Charles John Paul Mwijage (Mb)
Waziri wa Viwanda, Biashara na Uwekezaji
8. Mhe. Eng. Stella Martin Manyanya (Mb)
Naibu Waziri wa Elimu, Sayansi, Teknolojia na Ufundi
9. Mhe. Dkt. Hamisi Andrea Kigwangalla (Mb)
Naibu Waziri wa Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Wazee
10. Mhe. Dkt. Medard Matogolo Kalemuni (Mb)
Naibu Waziri wa Nishati na Madini
11. Mhe. Dkt. Ashatu Kachwamba Kijaji (Mb)
Naibu Waziri wa Fedha na Mipango

12. Mhe. Mhandisi Edwin Amandus Ngonyani (Mb)

Naibu Waziri wa Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano

- 4.1.4 Aidha, napenda kuchukua fursa hii kuishukuru Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa ushiriki wao katika vikao vya uchambuzi wa Sheria Ndogo mbalimbali. Vilevile niwashukuru wadau mbalimbali waliofika mbele ya Kamati na kuwasilisha maoni yao na wale wote ambao waliwasilisha maoni yao kwa maandishi (*submissions*). Ushiriki wao katika vikao vya Kamati pamoja na maoni waliyowasilisha yamekuwa na manufaa kwa Kamati katika utekelezaji bora wa shughuli zake.
- 4.1.5 **Mheshimiwa Spika**, napenda kuwashukuru kwa dhati Watumishi wa Ofisi ya Bunge chini ya uongozi mahiri wa Dkt. Thomas D. Kashilillah, Katibu wa Bunge kwa ushirikiano wanaoipatia Kamati ili iweze kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi. Aidha, nimshukuru Mkurugenzi wa Kamati Ndg. Athuman Hussein akisaidiwa na Bi. Angelina Sanga, Mkurugenzi Msaidizi wa Kamati kwa usimamizi mzuri wa Shughuli za Kamati.
- 4.1.6 **Mheshimiwa Spika**, mwisho lakini si kwa umuhimu, niwashukuru Makatibu wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Sheria Ndogo, Ndg. Yona Kirumbi, Ndg. Angela Shekifu, Ndg. Mkuta Masoli, Ndg. Stanslaus Kagisa wakisaidiwa na Ndg. Paul Chima kwa kuratibu vyema Shughuli za Kamati hadi kukamilika kwa taarifa hii.

4.2 HOJA

4.2.1 **Mheshimiwa Spika**, baada ya kueleza shughuli zilizotekelezwa na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Sheria Ndogo na kufafanua matokeo ya uchambuzi wa Sheria Ndogo zilizowasilishwa Bungeni, sasa naomba kutoa hoja kwamba Bunge lipokee na kuikubali Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Sheria Ndogo pamoja na maoni na mapendekezo yaliyomo kwenye Taarifa hii.

4.2.2 **Mheshimiwa Spika**, naomba kutoa hoja.

Andrew J. Chenge (Mb)
MWENYEKITI

Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Sheria Ndogo

Februari, 2017

#	NAMBA YA TANGAZO LA SERIKALI (GN NUMBER)	JINA LA SHERIA NDOGO (NAME)	SHERIA INAYOTOA MADARAKA (ENABLING PROVISION)	MAMLAKA INAYOHUSIKA	YATOKANAYO NA UCHAMBUZI (OBSERVATIONS)	MAONI NA MAPENDEKEZO (RECOMMENDATIONS)	UTEKELEZAJI WA MAONI YA KAMATI
1.	GN NA. 122 22 Aprili, 2016	THE MENTAL HEALTH (GENERAL) REGULATIONS, 2016	THE MENTAL HEALTH ACT, SURA YA 98 Chini ya Kifungu cha 38	WIZARA YA AFYA, MAENDELEO YA JAMII, JINSIA , WAZEE NA WATOTO	1. Kanuni ya 20 inaweka utaratibu pale ambapo mtu mwenye ugonjwa wa akili atafariki akiwa katika kituo cha tiba ya afya ya akili, inatoa jukumu kwa Afisa msimamizi kutoa taarifa kwa Mganga Mkuu, polisi pamoja na Hakimu aliyekaribu mwenye Mamlaka ya kusikiliza mashauri ya Uchunguzi wa vifo. Kanuni haijaweka sharti	Kanuni ifanyiwe marekebisho.	Wizara ina kubaliana na Maoni ya Kamati na itawasiliana na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali ili kufanya marekebisho.

#	NAMBA YA TANGAZO LA SERIKALI (GN NUMBER)	JINA LA SHERIA NDOGO (NAME)	SHERIA INAYOTOA MADARAKA (ENABLING PROVISION)	MAMLAKA INAYOHUSIKA	YATOKANAYO NA UCHAMBUZI (OBSERVATIONS)	MAONI NA MAPENDEKEZO (RECOMMENDATIONS)	UTEKELEZAJI WA MAONI YA KAMATI
					<p>la utoaji wa taarifa za kifo kwa ndugu wa marehemu (Mtu mwenye ugonjwa wa akili). Hali kadhalika, Kanuni hajjazungumza pale ambapo ndugu hawapatikani nini kifanyike.</p> <p>Kanuni ya 11 hajjaweka sharti la ulazima wa kumhusisha ndugu wa mgonjwa wa akili pale anaporuhusiwa kutoka katika matibabu.</p>		

#	NAMBA YA TANGAZO LA SERIKALI (GN NUMBER)	JINA LA SHERIA NDOGO (NAME)	SHERIA INAYOTOA MADARAKA (ENABLING PROVISION)	MAMLAKA INAYOHUSIKA	YATOKANAYO NA UCHAMBUZI (OBSERVATIONS)	MAONI NA MAPENDEKEZO (RECOMMENDATIONS)	UTEKELEZAJI WA MAONI YA KAMATI
					<p>Msingi wa kutoa taarifa kwa ndugu unatokana na takwa la Ibara ya 18 (d) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.</p> <p><i>18. Kila mtu, (d) anayo haki ya kupewa taarifa wakati wote kuhusu matukio mbalimbali muhimu kwa maisha na shughuli za Wananchi na pia kuhusu</i></p>	<p>Kanuni mojawapo ifutwe.</p> <p>Kanuni mojawapo ifutwe.</p>	<p>Wizara inakubaliana na maoni ya Kamati, Kanuni mojawapo itafutwa.</p>

#	NAMBA YA TANGAZO LA SERIKALI (GN NUMBER)	JINA LA SHERIA NDOGO (NAME)	SHERIA INAYOTOA MADARAKA (ENABLING PROVISION)	MAMLAKA INAYOHUSIKA	YATOKANAYO NA UCHAMBUZI (OBSERVATIONS)	MAONI NA MAPENDEKEZO (RECOMMENDATIONS)	UTEKELEZAJI WA MAONI YA KAMATI
					<p><i>masuala mbalimbali kwa jamii.</i></p> <p>2. Maudhui ya Kanuni ya 20 yanajirudia/yanafanana na yale yanayopatikana katika kanuni ya 28 ambayo inazungumzia utaratibu wa kufuata pale ambapo mgonjwa wa akili atakapofariki.</p>		
2.	GN NA. 181 20 Mei, 2016	THE WILDLIFE CONSERVATION (NON-CONSUMPTIVE WILDLIFE UTILIZATION) REGULATIONS,	THE WILDLIFE CONSERVATION ACT, SURA YA 283 Chini ya	WIZARA YA MALIASILI NA UTALII	1. Kanuni ya 22 (2) inatoa fursa kwa Mwomba Leseni kukata Rufaa kwa Waziri lakini Kanuni haifanui	Waziri atoe ufafanuzi.	Wizara itapitia Kanuni husika ili kutoa nafasi/fursa ya mtu ambaye hataridhika na uamuzi wa Waziri kwenda

#	NAMBA YA TANGAZO LA SERIKALI (GN NUMBER)	JINA LA SHERIA NDOGO (NAME)	SHERIA INAYOTOA MADARAKA (ENABLING PROVISION)	MAMLAKA INAYOHUSIKA	YATOKANAYO NA UCHAMBUZI (OBSERVATIONS)	MAONI NA MAPENDEKEZO (RECOMMENDATIONS)	UTEKELEZAJI WA MAONI YA KAMATI
		2016	Kifungu cha 54(2) NA 121(a),(e) na (f)		<p>hatua za kufuata iwapo Mrufani hajaridhika na Maamuzi ya Waziri</p> <p>2. Jedwali la Tatu la Kanuni hizi limerejea kanuni ya 16 (1) pekee yake kuwa ndiyo kanuni inayoanzisha Jedwali hilo pasipo kuongeza Kanuni ya 16 (2)(a) yenye hoja Mahsusii kuhusu gharama za huduma mbalimbali kwenye Game Reserves inayotamkwa chini ya Jedwali</p>	<p>Jedwali lifanyiwe marekebisho.</p>	<p>Mahakamani. Bajeti ya kazi hiyo imetengwa katika bajeti ya 2017/18.</p> <p>Mapitio ya Kanuni yatafanyika ili kufanya marekebisho. Mapitio hayo yatafanyika katika mwaka wa fedha 2017/18.</p>

#	NAMBA YA TANGAZO LA SERIKALI (GN NUMBER)	JINA LA SHERIA NDOGO (NAME)	SHERIA INAYOTOA MADARAKA (ENABLING PROVISION)	MAMLAKA INAYOHUSIKA	YATOKANAYO NA UCHAMBUZI (OBSERVATIONS)	MAONI NA MAPENDEKEZO (RECOMMENDATIONS)	UTEKELEZAJI WA MAONI YA KAMATI
					hilo. 3. Jedwali la Nne la Kanuni hizi limerejea kanuni ya 16 (2) pekee yake kuwa ndiyo kanuni inayoanzisha Jedwali hilo pasipo kuongeza Kanuni ya 16(2)(b) yenye hoja Mahsus kuhusu gharama za huduma mbalimbali kwenye <i>Conservation areas</i> inayotamkwa chini ya Jedwali hilo	Jedwali lifanyiwe marekebisho.	Mapitio ya Kanuni yatafanyika ili kufanya marekebisho. Mapitio hayo yatafanyika katika mwaka wa fedha 2017/18.
3.	GN NA. 265 02	THE ENGINEERS REGISTRATIO	THE ENGINEERS REGISTRATION	WIZARA YA UJENZI,	1. Kanuni hizi zimeanzishwa	Kanuni ifanyiwe marekebisho.	Wizara inakubaliana na ushauri wa

#	NAMBA YA TANGAZO LA SERIKALI (GN NUMBER)	JINA LA SHERIA NDOGO (NAME)	SHERIA INAYOTOA MADARAKA (ENABLING PROVISION)	MAMLAKA INAYOHUSIKA	YATOKANAYO NA UCHAMBUZI (OBSERVATIONS)	MAONI NA MAPENDEKEZO (RECOMMENDATIONS)	UTEKELEZAJI WA MAONI YA KAMATI
	Septemba, 2016	N (REGISTRATION OF INDEPENDENT CONSULTING ENGINEERS) RULES, 2016	ACT, SURA YA 63 Chini ya Kifungu cha 40	UCHUKUZI NA MAWASILIANO	chini ya Kanuni ya 40 ya <i>The Engineers Regulations</i> za mwaka 2009. Kimsingi kanuni hii inazungumzia Usajili na Vigezo wanavyopaswa kuwa navyo Makandarasi Washauri wa kujitegemea na si Kanuni inayotoa Mamlaka ya uanzishaji wa Kanuni hizi. Kanuni ina mapungufu ya kutokurejea kifungu cha 34 (i) cha Sheria Mama ambacho		Kamati. Aidha, Wizara inafanya utaratibu wa kuwasiliana na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali ili marekebisho yafanyike.

#	NAMBA YA TANGAZO LA SERIKALI (GN NUMBER)	JINA LA SHERIA NDOGO (NAME)	SHERIA INAYOTOA MADARAKA (ENABLING PROVISION)	MAMLAKA INAYOHUSIKA	YATOKANAYO NA UCHAMBUZI (OBSERVATIONS)	MAONI NA MAPENDEKEZO (RECOMMENDATIONS)	UTEKELEZAJI WA MAONI YA KAMATI
					<p>ndicho kinachotoa Mamlaka ya uanzishwaji wa Kanuni hizi, kama kinavyosomeka hapo chini:-</p> <p><i>34 (i) With the consent of the Minister the Board may make by-laws for the better carrying, out of its objects and functions, and without prejudice to the generality of the proceeding provisions, may make by- laws-</i></p> <p><i>(i) prescribing rules for professional practice,</i></p>		

#	NAMBA YA TANGAZO LA SERIKALI (GN NUMBER)	JINA LA SHERIA NDOGO (NAME)	SHERIA INAYOTOA MADARAKA (ENABLING PROVISION)	MAMLAKA INAYOHUSIKA	YATOKANAYO NA UCHAMBUZI (OBSERVATIONS)	MAONI NA MAPENDEKEZO (RECOMMENDATIONS)	UTEKELEZAJI WA MAONI YA KAMATI
					<i>conduct and ethics for engineers and consulting firms;</i>		
4.	GN NA. 273 30 Septemba, 2016	THE PUBLIC SERVICE (TANZANIA FOREIGN SERVICE) REGULATION, 2016	THE PUBLIC SERVICE ACT, SURA YA 298 Chini ya Kifungu cha 35 (1)	OFISI YA RAIS MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA NA UTAWALA BORA	1. Jedwali la Tano la Kanuni hizi halina kichwa cha habari kama ambavyo majedwali mengine yamezingatia takwa hilo. 2. Kuna makosa ya kiuandishi ya kifungu kinachoanzisha Kanuni hii kwani imerejea Kifungu cha 35 (1) ambacho hakipo katika Sheria	Kanuni ifanyiwe marekebisho. Jedwali lifanyiwe Marekebisho.	Jedwali la Tano la Kanuni limefanyiwa marekebisho ya kuweka kichwa cha habari. Vile vile, makosa ya kiuandishi ya kifungu kinachoanzisha kanuni yamerekebishwa. Marekebisho ya vifungu hivyo yapo tayari kwa ajili ya kuwasilishwa kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa hatua ya Kuwekwa kwenye Gazeti la Serikali.

#	NAMBA YA TANGAZO LA SERIKALI (GN NUMBER)	JINA LA SHERIA NDOGO (NAME)	SHERIA INAYOTOA MADARAKA (ENABLING PROVISION)	MAMLAKA INAYOHUSIKA	YATOKANAYO NA UCHAMBUZI (OBSERVATIONS)	MAONI NA MAPENDEKEZO (RECOMMENDATIONS)	UTEKELEZAJI WA MAONI YA KAMATI
					Mama badala ya Kifungu cha 35A.		
5.	GN NA. 274 30 Septemba, 2016	OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH (VESSEL UNDER PRESSURE) REGULATIONS, 2016	OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH ACT, SURA YA 297 Chini ya Kifungu cha 109	OFISI YA WAZIRI MKUU	1. Jedwali la pili limeanzishwa chini ya Kanuni ya 12 lakini uandishi wa kanuni hiyo hauoneshi maneno ya uanzishwaji wa Jedwali hilo. Hivyo, dosari hiyo ya kiuandishi inaondoa muunganiko (<i>Connectivity</i>) kati ya Kanuni na Jedwali hilo.	Kanuni ifanyiwe Marekebisho ili kuleta muunganiko na Jedwali husika.	Kanuni ya 12 itafanyiwa marekebisho kwa kuongezewa Kanuni Ndogo au maneno ya kiuandishi yatakayotambua Jedwali la pili katika Kanuni hizo.